

Wespen waargenomen in de Bovenste Polder, Wageningen, 2010.

Leo Blommers
hlblomme@xs4all.nl

Inleiding

In het kader van de inventarisatie van dieren en planten in de Bovenste Polder door leden van de KNNV (afdeling Wageningen) heb ik met toestemming van Staatsbosbeheer naar wespen gezocht. Wespen behoren tot de Orde Hymenoptera of vliesvleugeligen. Soorten in deze orde hebben twee paar vliezige vleugels die over het achterlijf gevouwen kunnen worden en waarvan als ze uitgespreid zijn de achtervleugels met een rij kleine haakjes aan de voorvleugels aanhaken. In ons land zijn nu ca 8500 soorten bekend.

De orde bestaat uit twee subordes: de Symphyta en Apocrita.

De Symphyta of plantenwespen met ca 450 Nederlandse soorten hebben als enige vliesvleugeligen geen wespetaille. Vrijwel alle larven leven van plantaardig materiaal en de meeste leven vrij op de plant. Zij lijken op rupsen, de larven van vlinders en motten (Orde Lepidoptera) maar hebben meer schijnpoten; zij worden dan ook wel basterdrupsen genoemd. (Een beperkt aantal soorten mineert in bladeren of stengels, of groeit op in bladgallen, maar aan deze heb ik nauwelijks aandacht besteed.) Ik verzamel bij voorkeur deze basterdrupsen om ze op te kweken, want over het uiterlijk van deze larven is nog veel onbekend, terwijl de sluipwespen die soms uitkomen nog nauwelijks of niet te determineren zijn.

Alle Apocrita hebben wel een wespetaille, d.w.z. een insnoering tussen het eerste en tweede achterlijfssegment en worden verdeeld in de Parasitica, de grootste groep van voornamelijk sluip- en galwespen (hier niet behandeld), en de Aculeata ('angeldragers'), bij welke de legboor een angel geworden is. Bijen (familie Apidae), 'gewone' wespen (Vespidae) en mieren (Formicidae) zijn de meest bekende angeldragers. Vooral de graafwespen (Crabronidae, ca 150 Nederlandse soorten) en de spinnedoders (Pompilidae, ca 60 soorten) hebben mijn interesse. De vrouwtjes van de meeste van deze soorten jagen op andere insecten of spinnen, vaak met de nodige kieskeurigheid. Zij verdoven hun slachtoffer door een of meer welgerichte steken en stoppen deze dan in een vaak zelf gemaakte holte of 'nest', welke ze na het leggen van een ei op of bij het slachtoffer, afsluiten. Een klein aantal graafwespen en spinnendoders leeft als koekoek (kleptoparasiet) ten koste van andere wespen. Zij dringen binnen in het hol van een andere soort en leggen daar hun ei, waarna de koekoekslarve opgroeit op de voorraad, en ten koste, van de oorspronkelijke maker. Ook alle goud- en mierwespen (resp. Chrysididae en Mutillidae) hebben zo'n parasitaire levenswijze, ten koste van andere wespen en bijen.

Werkwijze

De Bovenste Polder onder Wageningen werd door mij acht maal in 2010 bezocht: op 20-4, 28-4, 18-5, 27-5, 17-6, 13-7, 12-8, 13-9. De eerste paar keer heb ik het terrein

vooral verkend, maar vanaf mei heb ik me vrijwel beperkt tot het gedeelte direct ten oosten van de Pabstendam.

De wespen werden zo mogelijk op het oog gedetermineerd. Kleinere, niet op het zicht te determineren soorten werden handmatig, met een vliedernet, verzameld en thuis geprepareerd en gedetermineerd. Niet alle bladwespen zijn eenvoudig te determineren; de determinatie van aculeate wespen is makkelijker.

Resultaat

Tot nu toe zijn 34 soorten plantenwespen gedetermineerd. De meeste lijken min of meer gewoon, maar over de diversiteit van deze groep in Nederland is nog nauwelijks iets bekend.

SYMPHYTA - Plantenwespen

TENTHREDINIDAE – Echte bladwespen

Selandria serva (Fabricius)
Dolerus aeneus Hartig
Dolerus gonager (Fabricius)
Dolerus nigratus (Müller)
Loderus eversmanni (Kirby)
Loderus vestigialis (Klug)
Aglaostigma fulvipes (Scopoli)
Tenthredopsis nassata (Linnaeus)
Tenthredopsis sordida (Klug)
Rhogogaster chlorosoma (Benson)
Tenthredo arcuata Forster
Tenthredo atra Linnaeus
Tenthredo livida Linnaeus
Tenthredo mesomela Linnaeus
Tenthredo notha Klug
Tenthredo omissa (Förster)
Tenthredo temula Scopoli
Tenthredo velox Fabricius
Macrophya alboannulata Costa
Macrophya annulata (Geoffroy)
Macrophya duodecimpunctata (Linnaeus)
Macrophya montana (Scopoli)
Pachyprotasis rapae (Linnaeus)
Athalia circularis (Klug)
Athalia rosae (Linnaeus)
Empria liturata (Gmelin)
Empria parvula (Konow)
Ametastegia equiseti (Fallén)
Taxonus agrorum (Fallén) (ook kweek10.30B)
Eutomostethus ephippium (Panzer)

Claremontia alternipes (Klug)
Priophorus brulléi Dahlbom
Pristiphora ruficornis (Olivier)
Nematus bergmanni Dahlbom
Nematus lucidus (Panzer)
Nematus oligospilus Förster
Nematus n. ruficornis Olivier (ook kweek 10.28)
CEPHIDAE – Halmwespen
Calameuta filiformis (Eversmann)
Cephus spinipes (Panzer)

Van de 24 soorten aculeate wespen die gevonden werden is *Ectemnius rubicola* waarschijnlijk de meest zeldzame; mijzelf was de soort tot nu alleen uit zuidelijker streken in het buitenland bekend.

ACULEATA - Roofwespen

CHRYSIDIDAE – Goudwespen
Pseudomalus auratus (Linnaeus)
TYPHIIDAE – Keverdoders
Tiphia femorata Fabricius
POMPILIDAE - Spinnendoders
Auplopus carbonarius (Scopoli)
EUMENIDAE – Metselwespen
Ancistrocerus trifasciatus (Muller)
Symmorphus bifasciatus (Linnaeus)
VESPIDAE – Sociale wespen
Dolichovespula saxonica (Fabricius)
CRABRONIDAE – Graafwespen
Crabro cribrarius (Linnaeus)
Crossocerus sp. Lepeletier & Brullé)
Crossocerus annulipes (Lepeletier & Brullé)
Crossocerus podagricus (Vander Linden)
Ectemnius continuus (Fabricius)
Ectemnius lapidarius (Panzer)
Ectemnius lituratus (Panzer)
Ectemnius rubicola (Dufour & Perris)
Entomognathus brevis (Vander Linden)
Lindenius albilabris (Fabricius)
Oxybelus bipunctatus Olivier
Oxybelus quatuordecimnotatus Jurine
Argogorytes mystaceus (Linnaeus)
Lestiphorus bicinctus (Rossi)
Nysson spinosus (Forster)
Mimumesa unicolor (Vander Linden)
Psenulus pallipes (Panzer)
Cerceris rybyensis (Linnaeus)

Discussie

De meeste van deze wespesoorten zijn vrij klein van stuk en niet (altijd) makkelijk in handen te krijgen. De meeste bladwespen vertoeven doorgaans op schaduwrijke plekken, onder blad in struiken en laten zich bij onraad vallen. Veel roofwespen zijn juist vliegensvlug en vooral actief in de zon. Bovendien zijn veel soorten maar een paar weken per jaar actief. Het is dus vrijwel onmogelijk in een seizoen een goed beeld van de diversiteit van deze dieren te krijgen op een gebied zo uitgestrekt als de Bovenste Polder.

Rhenen 31 januari 2012